

**КАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА ТА КАНОНІЧНОГО ПРАВА**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

**Філософія права і методологія наукового
дослідження**

Спеціальність **081 Право**
Галузь знань **08 Право**

ОП Правознавство та правозахисна діяльність

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 26 серпня 2019 р.

Гарант освітньої програми

Викладач дисципліни

Анотація

Мета. Програма з курсу «Філософія права і методологія наукового дослідження» покликана забезпечити глибоке засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, високу світоглядно-методологічну культуру магістрів. Формування і розвиток сучасної світоглядно-методологічної парадигми студентської молоді неможливе без філософії як теоретичної основи людського світобачення, без розуміння філософії як життєвого завдання. Запропонована програма створена на основі найвищих досягнень класичної і сучасної філософії і враховує зростаючий попит на оволодіння філософією як відповідним типом, способом мислення.

Результати навчання дисципліни:

знати: сутність, структуру філософії права, методи і підходи до процесів, які відбуваються в природі, суспільстві та методи наукових досліджень; особливості та сутнісні аспекти суспільних відносин і наукових процесів; історію становлення та розвитку науки, сучасний стан світової та вітчизняної філософської та наукової думки; знати класичні твори, що становлять джерельну базу філософської науки; сутність основних філософсько-методологічних підходів до аналізу наукових ідей та наукового розвитку; зміст основних концепцій, теорій наукового розвитку; основні філософські категорії та загальнонаукові методи, структуру філософії науки та класифікацію наук; мати базові уявлення про основи філософії науки; засвоїти увесь спектр підходів до філософсько-методологічного аналізу наукового знання;

вміти: застосовувати в свої наукових дослідженнях та переконливо володіти категоріально понятійним апаратом філософії науки; свідомо приймати участь у наукових дослідженнях та суспільному житті; вирішувати свої науково-практичні та життєві проблеми в цивілізованому співробітництві з іншими людьми, поважаючи їх інтереси й наукові переконання; застосовувати отриманні знання в

науково-практичній діяльності; ефективно використовувати сучасну методологію наукового пізнання та новітні методи наукових досліджень; творчо використовувати загальнонаукову методологію у ході наукових досліджень та практичній діяльності, давати моральну оцінку власним вчинкам, коректно покладатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей, усвідомлюючи норми академічної доброчесності; усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності; оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності; давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх з моральними та професійними нормами; здатен: продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у певній галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення; розробляти проекти та управляти ними; абстрактно мислити; генерувати нові ідеї (креативність); формувати системний науково/мистецький світогляд, професійну етику та загальний культурний кругозор; спілкуватися іноземною мовою; використовувати інформаційні та комунікаційні технології; працювати в міжнародному контексті; розуміти та розв'язувати теоретичні, методологічні, світоглядні проблеми сучасної науки, а також надання цілісного викладу основних проблем філософії науки і методології досліджень на рівні об'єктивного, ідеологічного незаангажованого бачення проблем сучасної науки;

володіти навичками: практично використовувати основні філософські поняття, методи й підходи в процесі науково-творчої діяльності; змістовно аналізувати особливості головних течій та напрямків у філософії науки та наукових концепцій; застосовувати знання основних філософських загальнонаукових методів; спроможністю ґрунтовно й логічно доводити і обстоювати свою науково-концептуальну позицію; свідомим підходом щодо своєї професійної діяльності; діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики;

самостійно вирішувати: науково-практичні та життєві проблеми в цивілізованому співробітництві з іншими людьми, поважаючи їх інтереси й наукові переконання; застосовувати отримані знання в колективній науково-практичній діяльності; застосовувати критичне мислення до аналізу результатів власного наукового дослідження, його наукової новизни, теоретичного і практичного значення відстоювати принципи толерантності та наукової і професійної коректності в процесі співпраці з колегами в межах наукової спільноти.

Необхідні навчальні компоненти (пререквізити, кореквізити і постреквізити): іноземна мова для академічних цілей; інформаційно-комунікаційні технології в наукових дослідженнях; інтелектуальна власність та комерціалізація наукових досліджень; педагогічна майстерність у вищій школі; педагогічна практика.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна	заочна
Кількість кредитів – 5	08 Право	Нормативна	

	081 Право	
Модулів – 2		Семестр:
Змістових модулів – 2		1 -
Загальна кількість годин - 150		Лекції
		30 -
	магістр	Практичні, семінарські
Тижневих годин		10 -
		Самостійна, індивідуальна робота
		110 -
Вид контролю: екзамен		

Змістовий модуль 1. Історико-філософські аспекти філософії науки

Тема 1. Наука як предмет філософського осмислення. Філософія науки як філософська дисципліна. Філософські засади науки. Наука в системі культури. Загальнокультурна обумовленість науково-пізнавального процесу. Поняття науки. Сутність та функції науки. Наука і суспільство. Основні соціальні функції науки.

Тема 2. Концепції філософії науки. Формування ідеї науки в Новий час. Позитивізм про предмет і завдання філософії. Постпозитивізм про предмет і завдання філософії. Неопозитивістська філософія науки Віденського гуртка. Наука й науково-пізнавальний процес у тлумаченні позитивізму. Постмодерністська філософія науки. Сцієнтизм і антисцієнтизм як світоглядні орієнтації 20-21

Тема 3. Специфіка і структура наукового пізнання. Традиції й новації в науці. Наукові революції. Типи наукової раціональності. Емпіричний і теоретичний рівні наукового знання, їх відмінність і взаємозумовленість. Емпіричне дослідження: цілі і методи проведення, спосіб узагальнення результатів. Специфіка теоретичного рівня науки. Взаємозв'язок різних рівнів знання. Структура наукової дисципліни. Особливості наукового пізнання суспільства. Герменевтика «наук про дух» В. Дільтей, Е. Бетті.

Тема 4. Етика науки. Моралізм та імморалізм наукової діяльності. Внутрішні наукові й поза наукові критерії етичності. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого.

Тема 5. Логіка науки. Вчення про роль наукових фактів у розвитку пізнання. Проблема, концепція, ідея в науковому пізнанні. Гіпотеза та її роль у науковому пізнанні. Види гіпотез. Призначення гіпотез в системі наукового пізнання та їх специфічні риси. Наукова теорія, її структура та функції.

Тема 6. Поняття методу й методології. Предмет методології науки. Завданням методології. Філософські методи та загальнонаукові методи. Методи

міждисциплінарного дослідження. Методи спеціальних наук. Методологія індуктивізму. Методологія фальсифікаціонізму. Методологія історизму.

Тема 7. Мова науки, її особливості. Мова науки, її особливості. «Лінгвістичний поворот» у філософії науки Б. Рассела і Л. Вітгенштейна. Прагнення до точності мови. Методологія конвенціоналізму. Редукціонізм у науці.

Модуль 2. Методологічні та практичні аспекти філософії права

Тема 8. Вступ до філософії права. Поняття та предмет філософії права. Поняття та предмет філософії права. Основні питання філософії права. Необхідність філософського осмислення права. Сутність та особливості філософського підходу до права. Філософсько-правова рефлексія. Філософія права в системі соціально-гуманітарного знання. Проблема дисциплінарного статусу філософії права. Філософія і філософія права. Філософія права, загальна теорія права, соціологія права. Філософія права і галузеві юридичні дисципліни. Структура філософії права. Функції філософії права. Значення філософії права для формування світогляду юристів.

Тема 9. Проблеми методології філософії права. Методологія права та її рівні: філософський, загально-науковий, юридичний. Методологічні принципи дослідження права. Філософія права як загальна методологія праворозуміння. Критерії класифікації та світогляднометодологічний потенціал основних способів осмислення правової реальності: позитивістського та природно-правового. Способи обґрунтування права: правовий об'єктивізм, правовий суб'єктивізм, правова інтерсуб'єктивність.

Тема 10. Класичні школи філософії права. Позитивістська школа права: філософські витоки, методологічний потенціал та критика. Природно-правова школа: гуманістичний смисл, особливості, переваги та недоліки. Історична школа права: сутність та концептуальні засади. Теологічна школа права: генезис та основні позиції. Соціологічна школа права: витоки та особливості. Психологічна школа права: основні ідеї та особливості.

Тема 11. Філософсько-правові концепції сучасності (XX-XXI століття). Філософсько-правові погляди Г. Радбруха. Юридичний неопозитивізм: його сутність та напрями (Г. Харт, Г. Кельзен). Екзистенціально-феноменологічна філософія права (М. Гайдеггер, Е. Фехнер, В. Майхоффер, Г. Кон А. Рейнах, Е. Гуссерль). Герменевтична концепція права (А. Кауфманн, П. Рікер) Комунікативно-дискурсивна концепція права (К.-О. Апель, Ю. Габермас). Природноправова тенденція в сучасній філософії права (Л. Фуллер, Р. Дворкін). Ідея інтегрального праворозуміння (інтегративна юриспруденція) (Дж. Холл, Г. Берман, В. Кравітц, Ж.-Л. Бержель).

Тема 12. Вітчизняна філософсько-правова думка: традиції, світоглядно-методологічні витоки, сучасні ідеї. Зародження вітчизняної філософії права. Філософсько-правові ідеї українських просвітників XVIII ст. (Г. Сковорода, П. Юркевич, Я. Козельський, Ф. Прокопович). Розвиток в Україні ліберально-правових ідей. Проблема співвідношення особистості, нації та держави в творах М. Драгоманова, І. Франка, М. Грушевського. Філософсько-правова концепція Б. Кістяківського. Наукові дослідження сучасних українських філософів права.

Програма та структура навчальної дисципліни «Філософія права та методологія наукової діяльності»

	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин																	
		денна форма				Заочна форм													
		л	п	с.р.	інд	л	п	с.р.											
Змістовий модуль 1. Історико-філософські аспекти філософії науки																			
1.	Наука як предмет філософського осмислення.	1	2	63		2		10											
2.	Концепції філософії науки.	1	2							10									
3.	Специфіка і структура наукового пізнання.		2									10							
4.	Етика науки.		2											10					
5.	Логіка науки	1	2													10			
6.	Поняття методу й методології.	1	2															10	
7.	Мова науки, її особливості		2																
Модуль 2. Методологічні та практичні аспекти філософії права																			
8.	Вступ до філософії права.		2	27		2		12											
9.	Проблеми методології філософії права.	2	2							12									
10.	Класичні школи філософії права		4									12							
11.	Філософсько-правові концепції сучасності (XX-XXI століття).	2	4											10					
12.	Вітчизняна філософсько-правова думка: традиції, світоглядно-методологічні витоки, сучасні ідеї.	2	4													20	10	20	
		10	30	110	4	-	126												

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука та інновації як предмет філософського аналізу.	2
2	Особливості філософії науки та інноваційного розвитку, як філософської дисципліни	4
3	Передумови виникнення науки в контексті історико-філософського розвитку	2
4	Походження науки: її становлення та розвиток. НТП та інноваційний розвиток	2
5	Філософія науки: основні етапи розвитку	2
6	Вступ до філософії права	4
7	Проблеми методології філософії права.	4

8	Класичні школи філософії права	4
9	Філософсько-правові концепції сучасності (XX-XXI століття).	4
	Вітчизняна філософсько-правова думка: традиції, світоглядно-методологічні витоки, сучасні ідеї.	0

Приклади контрольних питань

1. Філософський аналіз поняття «наука»
2. Співвідношення науки та філософії
3. Предмет і функції філософії науки. Наукознавство
4. Місце філософії науки в структурі суміжних дисциплін
5. Роль науки в сучасному суспільстві
6. Наукова революція нового часу: формування засад класичної науки
7. Становлення неklasичної науки
8. Від неklasичної науки до постнеklasичної: генеза норм наукового пізнання
9. Проблема демаркації наукового й ненаукового знання в діахронному і синхронному аспектах
10. Наука та інші форми духовної культури
11. Синергетика як наукова перспектива XXI століття
12. Розвиток науки в межах богословської традиції
13. Основні складові інновації
14. Походження терміну «інновація»
15. Наука як виробництво інноваційних знань

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія права як самостійна наука	12
2.	Генеза української філософсько-правової думки	12
3.	Форми буття права: ідея права, закон, правове життя	14
4.	Морально-правова свідомість. Типи мотиваційних конфліктів у морально-правовій свідомості людини	12
5.	Ціннісні основи права: рівність, свобода, справедливість	12
6.	Судове покарання. Роль принципів рівності і справедливості в покаранні	12
7.	Правова культура: поняття та структура	14
Разом годин		90

Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань

13. Генеза предмету філософії права в культурі та цивілізації.
14. Філософія права і політика.
15. Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів.
16. Методологічна функція філософії права в системі правової науки.
17. Співвідношення основних методологічних підходів до визначення поняття права.
18. Легізм та юридичне праворозуміння: порівняльна характеристика.
19. Необхідність зміни типу праворозуміння в сучасних українських умовах.
20. Легістський стиль мислення: загальна характеристика.
21. Проблема утвердження правового закону та правової держави як основна ідея лібертарної концепції.
22. Юснатуралізм як традиція в філософсько-правовій думці Західної Європи.
23. Гуго Гроцій: розробка ідей природного права та суспільного договору.
24. Філософські основи права та держави Т.Гоббса. Три закони природного права.
25. Філософсько-правове вчення Дж.Локка.
26. Теорія Монтеस्क'є – систематизація політико-правових знань.
27. Політико-правове вчення Руссо: теорія суспільного договору.
28. Історична школа права.
29. Кант: людина як суб'єкт моральної та правової свідомості.
30. Категоріальна структура дослідження права в "Філософії права" Г.Гегеля: абстрактне право, вільна воля, договір, власність.
31. Гегель: свобода як субстанція права. Право як дійсність свободи.
32. Гегель про правову державу.
33. Вчення Г.Кельзена про "чисту" теорію права як вершина легізму.
34. Відродження природно-правових ідей в ХХ ст.
35. Принцип плюралізму в сучасних філософських концепціях права.
36. Світоглядні основи світських і теологічних концепцій права.
37. Р. Паунд як представник американської соціологічної юриспруденції.
38. Є.Ерліх про "живе право".
39. Концепція аномії Р. Мертона.
40. Соціально-правове протиріччя як основний предмет філософсько-правового дослідження.
41. Г.Гегель про антагонізм раба і пана.
42. Ідея агонально-ігрового начала в правосудді в концепції Й.Гейзінга.
43. Державне (позитивне) та надпозитивне право.
44. Звичаєве право, його роль і значимість в умовах побудови громадянського суспільства.
45. Нормативна структура релігійної та правової свідомості.
46. Становлення особистості як суб'єкта права в епоху античності.
47. Сучасні філософські концепції про походження та сутність людини.
48. Персоналістична революція в сучасному світі: загальна характеристика.
49. Образ людини в сучасному праві.
50. Право на життя: філософсько-правовий аналіз.
51. Право як культурна цінність.
52. Сутність аксіологічного підходу до права.
53. Моральні засади права.
54. Робота Л. Фуллера "Мораль права: загальна характеристика".
55. Концепція Ролза про справедливість як ввищу цінність права.
56. Моральна якість закону як актуальна проблема української сучасності.
57. Особливості міждисциплінарної кореляції визначень категорій "злочин" та "покарання".

58. Історичний розвиток змісту категорій “злочин” та “покарання”.
59. Проблема визначення абсолютних якісних ознак злочину.
60. Проблема смертної кари як найвищої міри покарання через призму філософського осмислення недоторканості людського життя.
61. Філософське осмислення відплати.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

1. Поняття світогляду та його структура.
2. Типи світогляду, які склались історично.
3. Функції світогляду.
4. Специфіка філософського світогляду.
5. Структура філософського знання.
6. Матеріалізм та його види.
7. Ідеалізм та його форми.
8. Загальне питання філософії та дві його сторони.
9. Наукове знання, як система.
10. Структура наукового знання.
11. Проблема періодизації історії науки.
12. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Наука і суспільство.
13. Погляди Ф. Бекона на ідею створення «нової науки».
14. І. Кант про можливість наукового знання.
15. Філософія, як «наука наук» Гегеля.
16. Наука – само по собі філософія. Погляди Огюста Конта.
17. Диференціація та інтеграція наук
18. Теоретизація та діалектизація науки.
19. Взаємодія наук та їх методів.
20. Єдність кількісних та якісних змін.
21. Емпіричний рівень наукового пізнання.
22. Теоретичний рівень наукового пізнання.
23. Структура і функції наукової теорії.
24. Закон, як ключовий елемент наукової теорії.
25. Поняття предмету, теорії, методу.
26. Метод, як єдність об'єктивного та суб'єктивного.
27. Класифікація методів.
28. Загальні функції методів.
29. Функції філософії в науковому пізнанні.
30. Загальна характеристика діалектиці.
31. Принципи діалектиці.
32. Метафізика та її значення для наукового пізнання.
33. Закони діалектиці.
34. Натурфілософія та природознавство.
35. Загальні наукові методи.
36. Наукові методи емпіричного дослідження.
37. Наукові методи теоретичного дослідження.
38. Класичне природознавство та його методологія.
39. Філософські погляди представників Нового часу.
40. Одичне та загальне. Форма та зміст.
41. Частина та ціле. Система, елемент та структура.
42. Причина та наслідок. Поняття детермінізму.
43. Поняття соціального пізнання.
44. Методологія соціальних наук М. Вебера.

45. Філософська герменевтика Г. Гадамера.
46. Структурний метод в гуманітарних науках (Фуко).
47. Концепція науки і наукове знання К. Поппера.
48. Концепція зміни парадигм Т. Куна.
49. Реконструкція історії науки П. Фейєрабендом та його плюралізм.
50. Проблема, її постановка та рішення.
51. Гіпотеза, як форма та метод розвитку науково-теоретичного знання.
52. Теорія, її структура та функції.
53. Суспільний прогрес, його критерії та межі.
54. Соціальне прогнозування: види, типи, методи.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- ОСНОВНА** 1. Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. - К.: Генеза, 1996. - 368 с 2. Асмус В. Ф. Античная философия: учеб. пособие для студентов и аспирантов философских факультетов / В. Ф. Асмус. - Изд. 2-е, доп. - М.: Высшая школа, 1976. - 543 с.: ил.
3. Бичко А. К. Історія філософії: підручник / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. - К.: Либідь, 2001. - 408 с 4. Введение в философию: учеб. для вузов: в 2 ч / И. Т. Фролов, Э. А. АрабОглы, Г. С. Арефьев и др. - М.: Политиздат, 1989. - Ч. 1. - 1989. - 367 с. Ч. 2. - 1989. - 639 с. 5. Воловик В. И. Введение в философию / В. И. Воловик. - Запорожье, 2000. - 217 с. 6. История философии: конспект лекций. - Запорожье: ЗГУ, 1994. - 320 с. 7. Петрушенко В. Л. Основи філософських знань: навч. посібник / В. Л. Петрушенко. - К.: Каравела: Новий світ-2000, 2002. - 296 с. - (Вища освіта в Україні) 8. Петрушенко В. Л. Філософія: навч. посібник: рекомендовано МОН України / В. Л. Петрушенко. - 5-те вид. стер. - Львів: Новий світ-2000, 2010. - 504 с. - (Вища освіта в Україні) 9. Петрушенко В. Л. Філософія: підручник: затверджено МОН України / В. Л. Петрушенко. - Львів: Магнолія-2006, 2010. - 506 с 10. Практикум з філософії: навч. посібник: рекомендовано МОН України / за ред. В. Л. Петрушенка. - [б. м.]: Новий Світ-2000, 2003. - 256 с 11. Радугин А. А. Философия: курс лекций / А. А. Радугин. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Центр, 2000. - 269 с. 12. Спиркин А. Г. Философия: учебник / А. Г. Спиркин. - [б. м.]: Гардарика, 2001. - 816 с. 13. Філософія: курс лекцій: навч. посібник: затверджено МОН України / І. В. Бичко [та ін.]; за ред. С. В. Головка. - К.: Либідь, 1993. - 576 с 14. Філософія: навч. посібник / Л. В. Губерський [та ін.]; за ред. І. Ф. Надольного. - 7-ме вид., стереотипне. - К.: Вікар, 2008. - 534 с 15. Філософія: навч. посібник / за ред. І. Ф. Надольного. - К.: Вікар, 1997. - 574 с 16. Філософія: підручник: рекомендовано МОН України / І. В. Бичко [та ін.]. - К.: Либідь, 2001. - 408 с 17. Философия: учебник для вузов / отв. ред. В. П. Кохановский. - Ростов н/ Дону: Феникс, 1997. - 576 с. 18. Чанышев А. Н. Курс лекций по древней и средневековой философии: учеб. пособие / А. Н. Чанышев. - М.: Высш. школа, 1991. - 511 с.
- ДОПОМІЖНА** 19. Аристотель Аналитики: первая и вторая: пер. с греч. / Аристотель. - М.: Госполитиздат, 1952. - 438 с.: 1 с-портр. 20. Аристотель Сочинения в 4-х т.: пер. с древнегреч. / Аристотель. - М.: Мысль, 1976. - Т. 1. - 550 с. - (Философское наследие) 21. Бердяев Н. А. О назначении человека / Н. А. Бердяев. - М.: Республика, 1993. - 383 с. 22. Бердяев Н. А. Смысл истории / Н. А. Бердяев. - М.: Мысль, 1990. - 177 с. 23. Бэкон Фр. Новый Органон // Сочинения в 2 т. / Фр. Бэкон; под общ. ред. А. Л. Субботина. - М.: Мысль, 1977. - Т. 2. - С. 18-33 24. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. - М., 1988. - 522 с. 25. Гадамер Х. -Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики: пер. с нем. / общ. ред. и вступ. ст. Б. Н. Бессонова. - М.: Прогресс, 1988. - 704 с. 26. Гоббс Т. Сочинения в 2-х томах: - М.: Мысль, 1991. - Т.

2 . - 731 с. 27. Грушевский М. С. Очерк истории украинского народа / М. С. Грушевский. - К.: Лыбидь, 1990. - 397 с. - (Памятники исторической мысли Украины) 28. Декарт Р. Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках // Сочинения: В 2 т. / Р. Декарт – М., 1989. – Т. 1. - С. 250–296. 29. Платон Диалоги: пер. с древнегреч. / Платон. - М.: АСТ; Харьков: Фолио, 2001. - 384 с. - (Философия. Мастера)

Джерела Інтернет:

<http://book.li.org.ua>,

<http://st.zu.edu.ua>,

<http://www.jourclub.ru/21/>,

<http://www>.

humanities.

edu.

ru.

